

kteřá v politické vědě probíhá dlouho a zdaleka není ukončena. Kritickou poznámku v pravém slova smyslu bych směřoval jinam, a to k autorově rozhodnutí zařadit do výčtu analyzovaných zemí Bělorusko, které není demokratickým politickým systémem. Autorovo zdůvodnění tohoto kroku, spočívající v tom, že „pokud má práce postihnout i moment vlivu volebního systému na proces demokratizace, musí se dotknout také případů, kdy se tento proces opozdil, nebyl naplněn či zcela selhal“ (s. 11), se mi nezdá být dostatečně přesvědčivé. Výsledkem jsou potom totiž nic neříkající či přímo zavádějící komparativní klasifikace Běloruska jako ta na straně 311 (jistěže jsou pravidla v Bělorusku „stabilní“, ale zcela jinak než v demokratických zemích; to jsou dvě různé věci, které nelze srovnávat) nebo na straně 329 („převažující role nezávislých kandidátů“; opravdu jsou běloruští poslanci „nezávislí“?). Myslím, že autor měl Bělorusko ze své analýzy vypustit, protože je to případ, který lze s ostatními státy porovnávat jen stěží.

Bez ohledu na tuto *jednu* skutečně kritickou poznámku ale považuji recenzovanou publikaci za velmi hodnotnou práci, opřenu o výborné teoretické a faktografické základy. I kdyby posloužila jen jako zdroj informací o volebních systémech ve středovýchodní Evropě a o jejich vývoji, mělo by jí patřit čelné místo v knihovnách všech zájemců o politiku v našem regionu. Bylo by ale nesprávné přistupovat k publikaci Jakuba Šeda jen jako ke kompendiu. Především je třeba docenit její analytickou povahu, která je v našich podmínkách pozoruhodná.

Michal Kubát

Shevtsova, Lilia. ***Russia – Lost in Transition: The Yeltsin and Putin Legacies.*** Moscow: Carnegie Endowment for International Peace, 2007. 368 s.

Závěr prezidentství Vladimira Putina inspiroval řadu čelných politických komentátorů k systematickému shrnutí jeho vlády a k pokusu o zařazení uplynulých osmi let do širšího kontextu vývoje Ruska po roce 1991. Vedle prací Anderse Åslunda, Leona Arona, Dmitrije Trenina nebo Edwarda Lucase zaujímá prominentní pozici i nejnovější kniha Lilije Ševcovové, politické analytičky Carnegieho nadace a hostující profesorky na několika amerických univerzitách. *Lost in Transition* představuje určitou syntézu předešlých monografií autorky věnovaných Jelcinovi a Putinovi jednotlivě, obě témata se tu slévají v jedno a v důsledku je pokryto celé období existence samostatného Ruska.

Výchozí tezí autorky je silná kontinuita politického vývoje postsovětského Ruska a zejména kontinuita formování systému se silnými prvky autoritarismu. Odkaz Borise Jelcina a jeho svity hodnotí Ševcovová veskrze negativně. Po rozpadu Sovětského svazu podle ní sice existovala jistá naděje na demokratické směro-

vání státu, a to konkrétně na podzim roku 1991. Tato naděje však vzala za své nejpozději o dva roky později ostřelováním budovy parlamentu a schválením nové ústavy, která položila základy superprezidentského systému charakteristického podceněním demokratických institucí a upřednostněním drastických ekonomických pseudoreform. Symbolicky byl pak tento kurz završen způsobem předání moci Vladimíru Putinovi. Období jeho vlády autorka chápe jako logickou tečku za veškerými nadějemi na demokratický vývoj Ruska.

Jestliže nový prezident navázal na svého předchůdce co do autoritářských tendencí, dílčí kvality režimu se markantně změnil. Ševcovová tvrdí, že „Jelcinův oligarchický kapitalismus se měnil v kapitalismus byrokratický“. Tím dává jasně najevo, která společenská skupina podle ní představuje hlavní překážku úniku z pasti zpackané transformace uvedené v názvu knihy. Pro dnešní podobu Putinovy politiky autorka zavádí pojem „imitační demokracie“. Ten označuje stav, kdy jsou veškeré vnější znaky režimu do určité míry inscenovány a o systému jako celku nevyovídají zholá nic.

Ševcovová pochopitelně nezůstává u zobecňujících úvah, ale důsledně je podkládá analýzou všech relevantních rysů politického života a hlavních společenských problémů soudobého Ruska. Svůj prostor tak dostává poslední generace oligarchů, heterogenní skupina takzvaných siloviků, marginalizovaná politická opozice, ošidný ekonomický anebo nepříznivý demografický vývoj státu a především pak jeho těžko čitelná zahraniční politika.

I chování Ruska na mezinárodním poli nejspíše podléhá výše zmíněné imitaci. Zvýšenou asertivitu až agresivitu ruské zahraniční politiky proto autorka bere s jistotou rezervou. Navzdory silicím hlasům o nové studené válce a radikálních neoeurasijských plánech současné vládnoucí elity Ševcovová opakovaně zdůrazňuje, že skutečný izolacionismus v ruském zájmu není a nikdo si tohoto faktu není vědom lépe než samotné politické vedení. Zajímavý postřeh v tomto směru představuje názor, podle něhož by se ruská obsese sférami vlivu a bipolární rétorikou mohla v dohledné době tvrdě srazit s geopolitickou realitou mimo rámec kremelské imaginace – Rusko by se mohlo ocitnout ve sféře vlivu Číny. Hlavní závěr této části knihy je ale jednoznačný: dnešní zahraniční politika státu, je výrazně provizorní, hybridní, a proto i nevypočitatelná. V současné podobě je třeba jí chápat jako extenzi dlouhodobé a hluboké krize ruské národní identity.

Opravdové jádro knihy tvoří kapitola s názvem *Russia: Going Nowhere Fast*. Právě tady se nachází esence autorčiných úvah o současném Rusku, o jeho minulosti i možné budoucnosti. Mimo jiné je na tomto místě konstatována i pozoruhodná křehkost momentální mocenské konstelace závislé na příliš velkém množství vnějších faktorů. K podobným závěrům dochází i jiní experti, například Dmitri Simes nebo Stephen Hanson. Ševcovová opravdu ani zde, ani jinde ve své knize neobjevuje Ameriku, ale pouze dokazuje svou hlavní přednost, kterou je schopnost výstižně vyjádřit to, co každý nezaújatý pozorovatel ruského dění tuší, ale co nedo-

káže jasně a v dostatečném kontextu zformulovat. Výsledný obraz, který Ševcovová o své rodné zemi poskytuje, je značně ponurý, nikoliv však beznadějný. Opravdová beznaděj by nastala, pokud by Západ akceptoval imitace vládnoucí elity jako svobodnou vůli Rusů a ponechal je svému osudu.

Jakub Andrlé

Vavasis, Alexios. *L'altérité musulmane en Grèce: Problèmes d'intégration et exclusion sociale des minoritaires de Thrace*. Genève: Institut européen de l'Université de Genève, 2007. 158 s.

Vavasisova útlá monografie shrnující sociální, kulturní a politický vývoj západothrácké muslimské menšiny a její postavení v rámci řecké společnosti, je zatím nejkompexnějším pojednáním o dané problematice v některém ze světových jazyků. Časově pokrývá celé období řecké nadvlády nad západní Thrákií, tedy od její anexe po první světové válce po současnost.

Západothrácká muslimská menšina se skládá ze tří etnik (Turků, bulharsky hovořících Pomaků a Romů) a její náboženská, kulturní a jazyková práva jsou ošetřena dohodou z Lausanne z roku 1923. Ačkoliv tento dokument skupinu vymezuje na konfesním základě, a na tomto pojetí trvá též řecký stát, sami západothráčtí muslimové se chápou jako menšina národnostní (turecká, neboť i Pomaci a Romové většinou sami sebe považují za Turky) a usilují o uznání tohoto statutu ze strany státu. Za situace, kdy samotné označení studované populace jako „muslimské“ nebo „turecké“ může mít politický podtext, užívá Vavasis neutrálního pojmu *minoritaires* (příslušníci menšiny).

Své pojednání o „jediné uznané menšině na řecké půdě“ autor rozčlenil do čtyř oddílů. První z nich popisuje dějiny západothráckých Turků do pádu vojenské *juntas* a vliv řecko-tureckých vztahů na postavení turecké menšiny v Řecku. V druhém oddíle se Vavasis zaměřuje na vnitřní život menšiny. Charakterizuje jednotlivé podskupiny (Turky v užším smyslu slova, Pomaky a Romy), popisuje fungování náboženských a vzdělávacích institucí, jimiž menšina disponuje. V tomto oddíle je též stručně popsána západothrácká emigrace. Třetí oddíl analyzuje politické a občanské aktivity řeckých Turků v celořeckém kontextu se zvláštním důrazem na druhou třetinu devadesátých let, kdy v krátkém časovém sledu došlo k několika soudním procesům s významnými představiteli menšiny, jejichž dohra ve Štrasburku a následná reflexe těchto procesů ovlivnila nejen samotnou menšinu, ale i většinovou společnost. Poslední oddíl se zamýšlí nad otázkou identit západothráckých Turků a porovnává je s tím, jak jsou chápáni většinovou společností.